

HOOFDSTUK 12

DE JAREN ZEVEN- TIG EN TACHTIG 1971 - 1988

**'Men had gehoopt, dat de invoering van het systeem van keuze-
pakketten verdieping van de aandacht (van de leerling, red.)
mogelijk zou maken, daar een beperkte aantal vakken gekozen
kan worden op grond van aanleg en belangstelling en aan elk vak meer
tijd kan worden besteed. De weliswaar nog korte ervaring in de havo-top
leert evenwel, dat het bij veel leerlingen niet gelukt deze verdieping tot
stand te brengen.'**

Lagerweij en Bodewitz, '50 jaar H.B.S./RSG Ter Apel', 1971

De jaren zeventig starten op school in een optimistische sfeer. Weliswaar zijn er nog steeds gewenningsproblemen tussen de leraren en de leerlingen van de beide fusiescholen, maar er is geen sprake meer van afstandelijkheid onderling. De wil om er samen iets van te maken overheerst heel duidelijk. Daarbij komt, dat de school groeiende is, niet alleen in nieuwe leerlingen die de H.B.S. niet gekend hebben, maar ook in nieuwe leraren die geen schoolverleden in Ter Apel hebben.

Voor de Rijksscholengemeenschap Ter Apel betekent de fusie feitelijk vooral een nieuw begin. De school kent een idealistisch streven om van de Mammoetwet iets goeds te maken. Men is begonnen de naam 'behoudend en elitair' van zich af te schudden. Onderwijsontwikkelingen worden al zoekende ingezet, zoals

Het plein achter het
A-gebouw midden jaren
'70, links de kantine.

we – met enig cynisme, dat wel – de schrijvers van het jubileumboek in 1971 horen zeggen:

“Elk jaar na 1968 kende zijn specifieke problemen. Het eerste jaar werd een zee van tijd verzwolgen door de inrichting van de brugklas. Met veel zwoegen en ijver is op talrijke vergaderingen en besprekingen getracht om in de geest van de mammoetwet de nieuwe organisatiekader te vullen met nieuwe en verbeterde onderwijsmethoden. Met een hoopvol stemmend idealisme besloten de leraren de brugklas heteroogeen op te zetten door de leerlingen niet naar te verwachten onderwijsniveau te plaatsen, maar potentiële atheneum-, havo- en mavopupillen gezamenlijk onderwijs te geven. Het systeem heeft tot dusver zo goed voldaan, dat een experiment om ook het tweede leerjaar zo heteroogeen mogelijk in te richten in de cursus 1971/1972 zal starten. Cijfers kent de huidige brugklasser niet meer. Zijn moeite wordt beloond met een letter, die een bepaalde niveau-indicatie weergeeft. En zo zijn er nog tal van vernieuwingen.

Het jaar 1969 centreerde zich voornamelijk rond de vraag: wat is eigenlijk een havo-leerling in onderscheiding van een atheneum- en mavo-leerling? Het vergde weer zeer veel tijd.

Het RSG personeel in 1983-84

Vele vergaderingen en besprekingen en het antwoord op de vraag is nog nauwelijks te geven.

Het jaar daarop volgde stond in het teken van differentiatie. Daar de leerlingen aan het einde van hun schoolloopbaan examens afleggen in een beperkt aantal vakken. Is het een zaak van de eerste orde om heb bij de keuze ervan goed te begeleiden en voor te lichten. En daarmee deed de schooldecaan zijn intrede. En het vergde weer veel tijd, vergaderingen en besprekingen.

En dit alles ontwaart men met een nog maar zeer bescheiden blik in de mammoetkeuken.”

(Lagerwey en Bodewitz, 1971)

Voor de nieuwe brugklasleerlingen lijkt alles bijna vanzelfsprekend. Toch wordt op een geheel nieuwe en intensieve wijze geprobeerd de leerlingen zo goed mogelijk op de juiste plek te krijgen. Zo wordt hun werk beoordeeld met een letter in plaats van een cijfer en krijgen ze een letterrapport mee naar huis. Er wordt gewerkt met de letters A tot en met F, waarbij A de hoogste waardering is.

Een leerlingencarta met daarop letters voor de eerste 2 brugjaren, gevolgd door cijfers in de 3e klas.

Leerlingen en ouders worden met een schema geïnformeerd:

	atheneum	havo	mavo
a	zeer geschikt		
b	geschikt	zeer geschikt	zeer geschikt
c	matig geschikt	geschikt	zeer geschikt
d	matig geschikt	geschikt	
e	matig geschikt		
f	onvoldoende		

Naam:	[Redacted]																		Adres:	[Redacted]					
VAK	KLAS 1A 1973/74						KLAS 2A1 1974/75						KLAS 3A-1 1975/76												
	D	1	2	3	4	5	6	S	D	1	2	3	4	5	6	S	D	1	2	3	4	5	6		
no	B	A	B	B				C	B	E	B	C	C					6	6	5	6				
la																									
gr																									
fa	A	C	D	C				F	E	F	D	C	D					5	6	6	6				
da								B	C	F	E	E	D					5	6	6	6				
en	C	A	B	C				B	C	C	B	C	B					7	6	7	7				
ga/rd	A	B	C	B														7	6	6	6				
ak	C	B	D	B				F	C	B	D	B	C					8	7	6	7				
gd								F	E	C	C	E	D												
ma																									
wi	B	C	E	C				D	C	C	D	B	D					6	5	5	5				
na								D	C	B	A	D	C					7	7	6	7				
sk																		8	7	8	8				
bi	A	C	B	B				B	A	A	A	A	C												
mu	Xx	Xx	xx	XX																					
te	Xx	Xx	xx	XX				yx	xy	xy	xy	yx	yx					8	6	7	7				
ha	Xx	Xx	xx	XX														8	8	8	8				
lo	yx	yx						Xx	Xx	Xx	xx	xx	Xx					6	7	7	7				
	<i>bu. m. 2A-1A.</i>						<i>bev. n. 3A1A.</i>						<i>BEV. 4A1A</i>												

De reden voor deze beoordelingswijze ligt vooral in het feit dat men de gedachte van een determinatieklas inhoud wil geven. Door op deze manier te beoordelen hoopt men concreter invulling te geven aan het toekomstperspectief van de leerlingen. Immers, is een leerling met gemiddeld een 6 op zijn rapport een havo leerling of is hij toch beter op de mavo op zijn plaats? Door met letters te werken die direct aan de niveaus gekoppeld worden, probeert men meer duidelijkheid te geven over de mogelijkheden van de leerling.

Zoals opgemerkt door de heren Lagerwey en Bokel, zijn de brugklassen heterogeen, dat wil zeggen dat alle leerlingen gedurende het eerste jaar dezelfde lesstof voorgeschoteld krijgen.

De school biedt ook inhoudelijk ondersteuning voor de leerlingen. Er is een systeem van studielessen waarin leerlingen leren hoe ze de stof het beste kunnen verwerken. Ook worden er studielessen aangeboden. De schoolleiding omschrijft deze uren als steunlessen voor de leerlingen die moeite met een bepaald vak hebben, Andere leerlingen kunnen deze uren gebruiken om te werken aan vrije opdrachten.

Ouders en leerlingen worden tevens uitgebreid geïnformeerd. Vijf keer per jaar wordt een rapport opgesteld. Daarnaast bestaat de mogelijkheid dat de school extra rapportages verstuurd als daar aanleiding toe is. De leerling krijgt dan een voorlopig advies voor de tweede klas in april, waarna aan het eind van het schooljaar een definitief advies gegeven wordt.

Leerlingen krijgen een mentor toegewezen en er worden studielessen ingevoerd om leerlingen een goed manier van studeren aan te leren. “Ouders kunnen hierbij hun kind helpen”, zo schrijft Havinga in een voorlichting aan de ouders, “door belangstelling voor het werk te tonen en in overleg met het kind een huiswerkschema op te stellen. De omstandigheden waaronder een kind het beste werkt lopen sterk uiteen. Positieve richtlijnen zijn dan ook moeilijk te geven, enkele negatieve wel: een televisie die aanstaat, een rumoerige kamer of de top tien op de radio geven het kind niet de rust, die nodig is voor het maken van huiswerk.”

Het tweede schooljaar is een verlengde brugklasjaar. Er is een eerste niveau-inschatting gemaakt en de leraren bekijken nu of de inschatting juist is. De tweede klas bestaat uit drie stromen of ‘streams’ zoals ze door de school genoemd worden. De A-stream is bestemd voor de leerlingen waarvan wordt verwacht dat ze naar het atheneum of de havo zullen gaan, de B-stream is voor de leerlingen die mogelijk naar havo of mavo gaan en de C-stream is voor de potentiële mavoleerlingen. Ook in de tweede klassen wordt gewerkt met letters:

- a goede prestatie op het hoogste niveau
- b normale prestatie op het hoogste niveau
- c onduidelijk ten aanzien van beide niveaus
- d goede prestatie op het laagste niveau
- e normale prestatie op het laagste niveau
- f o n v o l d o e n d e

Schoolklas rond 1980

Havinga en de zijnen doen heel nadrukkelijk pogingen om de contacten van de school met de ouders en leerlingen te verbeteren. Geheel in overeenstemming met de tijdgeest krijgen ouders medezeggenschap als het gaat om de schoolkeuze van hun kinderen. “We moeten er van af dat de leraren in een totaal beschermd milieu leven en alleen uitmaken voor welk soort onderwijs hun leerlingen geschikt zijn”, zo meldt Havinga in ‘De Oude Weg’ van juni 1969, “Ook de leerlingen horen in dit beschermd milieu thuis en het is bovendien een vanzelfsprekende zaak dat de ouders invloed hebben op het onderwijs.” Havinga prijst de goede doorstroming die op een scholengemeenschap veel beter tot stand komt dan op een categoriale havo- of mavo-scholen. Het feit dat de brugklassen heteroog zijn (potentiële atheneum - en mavoleerlingen zitten bij elkaar in de klas), wordt in het artikel een experiment genoemd waarop in sommige onderwijskringen nogal wat kritiek is.

Havinga is echter trots op de resultaten. “De resultaten zijn goed. Het onderwijs in het brugjaar heeft veel tijd gekost, maar het schept voldoening als men nu de resultaten bekijkt”, aldus Havinga in ‘De Oude Weg’.

Klassenfoto VWO6 uit 1980 met drie redactieleden

Die tevredenheid overheerst overigens niet in alle jaren. Het schooljaar 73 – 74 kent tegenvallende eindexamenresultaten. In een overzicht:

	Aantal kandidaten	Geslaagd	Gezakt
Mavo -3	13	10	3
Mavo -4	39	28	11
Havo	84	50	34
Atheneum A	20	17	3
Atheneum B	14	13	1

Zoals conrector Bodewitz schrijft in zijn toelichting: “Helaas moet worden geconstateerd dat ook op onze school velen het met hun kennis te kwaad hebben. In Ter Apel schijnt dit voornamelijk het meest voor te komen in de havo-afdeling...”

De school heeft in september 1970 539 leerlingen. In 1973 zijn het er al 765 en in het jaar daarop bezoeken 745 leerlingen de RSG. De terugval wordt in verband gebracht met de teruggelopen bezetting van het internaat en met het strengere toelatingsbeleid tot havo 4.

In 1971 viert de school het feit, dat zij vijftig jaar bestaat. In 1946 wordt de organisatie van het jubileum ter hand genomen door de Linderijvereniging, nu neemt de school zelf de touwtjes in handen. Onder leiding van de rector zelf wordt er een succesvol jubileumfeest uit de grond gestampt. De conrector Bodewitz neemt samen met de leraar Nederlands Lagerwey de pen ter hand. Ze schrijven het jubileumboek ‘50 jaar H.B.S./RSG Ter Apel’. Tekenlerares mevrouw Wierenga-Veldman heeft de omslag voor haar rekening genomen en wiskundeleeraar Kamerbeek is verantwoordelijk voor het ‘noodzakelijke fotografische knutselwerk’. Zoals de schrijvers zelf zeggen is het boek samengesteld ‘uit drie elementen’. Het boek geeft eerst een schets van de geschiedenis van de H.B.S en presenteert in het tweede deel gedachten over de onderwijsproblematiek van die tijd. De meer dan 45 foto’s die in het boek zijn opgenomen vormen het derde element. Het boek wordt aangeboden via boekhandel v.d. Helm en kost dan fl. 15,-. Nu is het bij een goed antiquariaat waarschijnlijk nog wel te vinden. Of het dan omgerekend een euro of acht kost, betwijfelen we. Het boek is het overigens meer dan waard! Op een andere plek in het boek wordt meer aandacht aan het jubileumfeest geschonken.

Lees verder op de volgende pagina 147

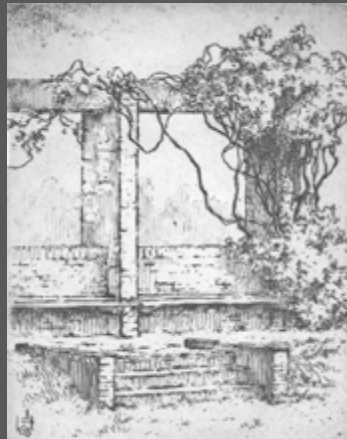
DE 70 EN 80 ER JAREN OP DE RSG.

In mijn herinnering was het voor mij in 1972 een enorme overgang van de veilige Jan Wester School naar de grote RSG. Was je daarvoor nog met enkele vriendjes uit de zesde klas de baas op het schoolplein, nu ineens stelde je als individu niets meer voor. Een deel van je vriendjes was naar een andere school gegaan en een ander deel zat in een parallelklas (ik geloof dat er wel vijf of zes eerste klassen waren). In plaats van één leraar had ieder vak een eigen leraar. En dan die nieuwe school, wat een doolhof van lokalen en noodgebouwen. En dan al die grote mensen. In het begin zag je echt niet wie leraar was en wie vijfde- of zesde klasser. Veel baarden, snorren en heel lang haar. Als je de weg kwijt was, durfde je haast niet iemand aan te schieten. Grote hilariteit als je dan iemand in de gang aanschoot met; Meneer, weet u waar lokaal 6 is? Na enkele weken had je wel door hoe het in zijn werk ging en begon je je een beetje op je plek te voelen.

Ieder tijdvak kent zijn eigen muziek, zo ook de jaren zeventig en tachtig. Op school werden muzikale voorkeuren vooral met stift aangegeven op de omslag van de Ryam, Lois, en andere agenda's. Iets verder ging het, als je de namen van je favorieten op de boekentas kalkte. Tenminste als je een pukkel had (een militaire schoudertas). Als je helemaal idolaat was van een artiest, dan werd diens naam ook uitgedragen op de kleding. Ik herinner me helder de legerjas van Mannus van der Laan met daarop in grote letters **JIMI**. Pas jaren later begreep ik dat daarmee waarschijnlijk Jimi Hendrix werd bedoeld.

Iedere week op vrijdag was op de radio de Veronica top 40 en je leefde intensief mee. Voor diegenen met televisie was er op dinsdagavond Toppop met Ad Visser. De actuele top 40 hing overigens ook achter het raam van de platenzaak van Joop Lulf in het winkelcentrum. Op gezette tijden werd een nieuw exemplaar opgehangen en kon je verifiëren of jouw voorspellingen waren uitgekomen. Lulf had overigens voor een plattelandszaak een opmerkelijk progressieve keuze in platen. Werd vast ingefluisterd door de kenners uit 'Perron 15'. Uiteraard waren er singeltjes van de top 40 (2 gulden 50 cent) maar ook was er best wel een brede keus in elpees (12 gulden 50 cent). De promotieposters daarvan waren geliefde objecten, die 'ome Joop' cadeau deed aan vaste klanten.

Muziek op school was in de reguliere setting beperkt tot klassiek maar ik herinner me ook de schooloptredens van Terry McCann en eens in het jaar mocht je tijdens de muzikles van heer Leegstra zelf platen

Hemkes' weergave van één van de pergola's

meenemen. Voor mij een openbaring waren de Engelse lessen van de heer van Winsum, die aan de hand van songteksten van oa Stevie Wonder ("Living for the City") mij tegelijkertijd enthousiast maakte voor het vak Engels en voor zwarte muziek.

Schoolfeesten werden in het Boschhuis gehouden, voor de laagste klassen meestal disco, de hogere klassen kregen een echte band voorgeschoteld. Die optredens waren bepaald niet slecht maar verliepen nogal eens chaotisch omdat de bands vaak uit het westen van het land moesten komen, de weg kwijtraakten en aldus laat begonnen, maar dan wel weer vroeg nar huis wilden. Dat gaf regelmatig trammelant, zo eindigde een optreden van the Bintangs in een chaos, waarbij van alles naar het podium werd gegooid, maar evenzo de zaal in werd geworpen. Barrelhouse was op dat soort taferelen een zeer gunstige uitzondering. Met hun optreden zo rond 1974 wisten zij meerdere klasgenoten voor altijd aan de blues te binden. De Molukse roep Massada trad op ten tijde van één van de treinkapingingen. Vooraf was de sfeer nogal opgefokt maar door een spetterend optreden haalde de groep alle spanning uit de lucht

Uitgaan was in die tijd heel anders dan tegenwoordig. Het openbaar vervoer kende nog geen nachtdiensten voor stappers en lang niet iedereen had een brommer. Lokaal waren er de diverse jeugdsozen, vaak met een kerkelijke achtergrond. Een echte discotheek had Ter Apel zelf niet. Die kwam pas eind jaren zeventig, toen 'Café de 3 Gemeenten' aan het einde van de Westerstraat verbouwd werd tot discotheek 'Bermuda'. Van de lokale cafés werd, naar ik mij herinner, door scholieren eigenlijk nauwelijks gebruik gemaakt. Een biertje kreeg je daar als puber niet zomaar, daarbij liep je het risico te worden opgemerkt door bekenden van je ouders. Gelukkig was er 'Perron 15' waar veel meer mogelijk was.

De noodgebouwen waren een verhaal apart. Ooit opgezet - inderdaad als noodgebouw - met het oogmerk om slechts enkele jaren dienst te doen, hebben ze in ieder geval mijn hele schooltijd dienst gedaan. De gebouwen waren van hout en glas met een plat dak van mastiek. Daardoor was het in de winter 's ochtends in de eerste les steenkoud en moesten de gaskachels flink opgestookt worden. In de zomer werden in de brandende zon sommige noodgebouwen daarentegen bloedheet.

De noodlokalen achter het A-gebouw waarin onder meer 'rooie' en 'zwarte' de Boer en Vernes huisden, waren gelukkig onder de bomen gebouwd. Vanuit die lokalen had je een prachtig uitzicht op het schoolplein en kon je zo in de kantine kijken. De noodlokalen bij het B-gebouw lagen echter in de brandende zon. De leraren Frans mevrouw van Dijk en de heren Tilmans en Fokkema moeten het menigmaal te kwaad hebben gekregen. Vanuit de gangen van de noodlokalen kon je door grote ramen zo in de klassen kijken. Een geliefde bezigheid was om door die ramen gekke bekken te trekken tegen de leerlingen die in de klas zaten, liefst als je klossend over de houten vloer langs een klas liep.

Vlakbij het B-gebouw lag op de hoek van de Bentlagestraat het snoepwinkeltje van 'melkboer' Sicco Bos. Tijdens pauzes en tussenuren verkocht hij zoetwaren die in de schoolkantine niet waren te krijgen. Of Bos en zijn echtgenote rijk zijn geworden van hun winkeltje is te betwijfelen. Er waren leerlingen, die het met de betaling niet zo nauw namen.

Café 'STAR' was een geliefde schuilplaats voor spijbelaars maar de weg er naar toe vanaf school was niet zonder risico's. Je was namelijk zichtbaar vanuit de lerarenkamer van het B-gebouw en bovendien moest je langs het huis van conciërge Rey. Het is voorgekomen dat 'STAR'-uitbater Joop de Boer werd gebeld door rector Havinga met de vraag of leerling xx, aan wie hij juist een drankje serveerde, zich weer richting school wilde begeven alwaar hij zich dan diende te vervoegen bij de rector.

Herinneringen aan je middelbare schooltijd zijn vaak selectief. Hoogtepunten en dieptepunten zijn vaak met persoonlijke inkleuring in het geheugen gegrift. Hetzelfde geldt voor leraren. De gekste, leukste worden evengoed herinnerd als de leraren waaraan je de meeste hekel had. Daartussenin zit een categorie leraren die pas veel later de waardering krijgen voor de manier, waarop ze jou een vak hebben bijgebracht. De biologielessen van de heer Kemkers zijn voor tenminste drie jongens uit mijn klas reden geweest om een universitaire natuurwetenschappelijke studierichting te

kieszen. Ikzelf heb nog meerdere keren de aantekeningen uit 5 en 6 atheneum moeten gebruiken om lastige onderwerpen uit de biochemie en de genetica te begrijpen. Hulde!

Proefjes tijdens de scheikundelessen van Doornbos werden meestal uitgevoerd door amanuensis Koops. Naar men vertelde, durfde Doornbos dat zelf niet goed omdat hij tijdens zijn opleiding tot scheikundige ooit een explosie had veroorzaakt. Toch ging het bij Koops ook wel eens mis als er een proef H₂S-gas ('rotte eieren') vrijkwam. Vrijwel direct klaagde dan de heer Kamerbeek, die in het naastgelegen lokaal wiskunde gaf. Merkwaardig genoeg werd er, nadat Kamerbeek en Wynia van lokaal hadden gewisseld, nooit meer geklaagd over stankoverlast.

Tijdens een snikhete zomer liep tijdens een wiskundeles op de begane grond van het A-gebouw de verveling hoog op. De ramen stonden wagenwijd open ter verkoeling en een van mijn klasgenoten vond het wel een goed idee om een prop papier in brand te steken en naar buiten te werpen. Even daarna sloegen de vlammen uit een kurkdroge conifeer die onder het raam stond. Het brandje werd –onder luid applaus van de klas- kundig geblust door een van de conciërges.

Tijdens een warme zomermiddag stonden de ramen van het tekenlokaal op de bovenverdieping van het A-gebouw open. Het gezellig gekeuvel tijdens de tekenles van mevrouw Wierenga werd gestoord door het lawaai van de motormaaier (met verticaal draaiende messen) waarmee de tuinman het gras voor het scheikundelokaal kortwiekte. Plots stopte het motorgeluid, waarna een aantal rauwe vloeken hoorbaar waren. Minder dan een minuut later stapte de tuinman het tekenlokaal in, geheel onder de gele stipjes. Welke onverlaat had het geflikt om een tube gele Talens plakkaatverf vanuit het raam in de maaier te gooien? De dader bleef onbekend.....

De kantine was ook een noodgebouw, met houten vloeren waarop rood linoleum lag. Het interieur was uiterst saai, geen posters aan de wand, het standaard schoolmeubilair (incl. de formica tafels) was van MARKO uit Veendam. In de pauze was de kantine overvol. Koffie werd geschonken in echte kop-en-schotels door de heer Grezel, geholpen door het schoonmaakpersoneel en de conciërges. Een assortiment versnaperingen was bescheiden, de PENNY-wafels zijn mij het beste bijgebleven.

Waar tegenwoordig elektronische roosters op monitors of via WIFI heel gewoon zijn, had je in mijn tijd het maar

liefst één publicatiebord in de hal van het A-gebouw van ongeveer een meter breed waarop alle roosterwijzigingen werden aangegeven. Tijdens leswisselingen was het altijd weer even een klein opstootje waar je met je ellebogen doorheen moest om het laatste nieuws over tussenuren etc. te vernemen.

De rood-bakstenen pergola's, die destijds de kantine en ook het handenarbeidgebouw omzoomden waren net zo oud als de school zelf en vormden een onlosma-

kelijk geheel met het A-gebouw. Op gezette afstanden waren er houten bankjes in de muur verankerd. Van mijn ouders, die elkaar in de jaren vijftig op diezelfde school hadden leren kennen, begreep ik dat op die bankjes heel wat romances zijn ontstaan. Van die wetenschap heb ik dankbaar gebruik gemaakt na afloop van filmavonden en klassenfeesten in de schoolkantine.

Rienhart Wolf

Dat de school in hoog tempo is gegroeid, blijkt ook uit het overzicht van het lerarenkorps in 1974. In vergelijking met 1968 zien we nu ook een behoorlijk uitgebreid onder-

steunend team van conciërges en administratiepersoneel. Het programmaboekje van 1974 vermeldt de volgende personeelsleden:

Schoolleiding

Ir. H. Havinga	rector
Drs. B.H.A. Bodewitz	conrector
Drs. D.J. Schipper	conrector
G.J.Smid	conrector
Th. Van der Laar	schooldekaan
B.J.Bokel	brugklasleider

Docenten

K.J. van Beekum	tekenen
Drs. M. Beumer	handelswetenschappen en economie
Chr. Blouw	wiskunde
Drs. B.H.A. Bodewitz	geschiedenis en staatsinrichting
Drs. E.H. Boekholt	natuurkunde
H.H. de Boer	Nederlands, geschiedenis en staatsinrichting, aardrijkskunde en handelswetenschappen
Drs. W.R. de Boer	Nederlandse taal – en letterkunde
B.J. Bokel	Duitse taal – en letterkunde
Tj. Bosklopper	Nederlandse taal- en letterkunde, aardrijkskunde
Mej. K.M. Bouwman	handenarbeid
L.H. van Delden	Engelse taal- en letterkunde
W.B.T. Diekstra	geschiedenis en staatsinrichting
Drs. K.J.D. Doornbos	scheikunde
Mevr. T. van Dijk – van Zuylen	Franse taal- en letterkunde
P. Fokkema	Franse taal – en letterkunde
Ir. G. de Goede	wis – en natuurkunde
C.A. de Groot	Nederlandse taal – en letterkunde, aardrijkskunde
Ir. H. Havinga	scheikunde
K.M.F. Heyman	natuurkunde
R.M.J. Huver	Engelse taal – en letterkunde
W.J. Kamerbeek	wiskunde
H. Kamstra	biologie

Drs. E. Kemkers	biologie
Th. Van der Laar	lichamelijke oefening
H. J. Lagerwey	Nederlandse taal- en letterkunde
Mevr. Z. Lagerwey-Battjes	Nederlandse taal – en letterkunde
H.J. Oolders	Duitse taal – en letterkunde
Drs. J.P.Posthumus	aardrijkskunde
H.P.Prins	Duitse taal - en letterkunde
R.T. Rosendal	handelswetenschappen, wiskunde
G.J.Smid	Engels
Drs. D.J. Schipper	aardrijkskunde
D. Stubbe	lichamelijke oefening
P.P.F.G. Tilmans	Franse taal – en letterkunde
Mevr. T.C. van Timmeren – Muilman	lichamelijke oefening
H. Vernes	Nederlandse taal – en letterkunde
A. Wagt	geschiedenis en staatsinrichting, handelswetenschappen, biologie
G.J.F. Weerkamp	Nederlandse taal – en letterkunde
H. Wierenga	wiskunde
Mevr. H. Wierenga –Veldman	tekenen
K. IJ. Wijnia	wiskunde
J.L.Wijshake	Engelse taal- en letterkunde
B.L.G. de Wit	lichamelijke oefening
K. Koops	amanuensis-A
J.H.Huizing	amanuensis
J.H. Rozema	conciërge
R.F. Rey	conciërge
E. Kluter	administrateur
W.R.H. Egges	administratief ambtenaar
A. Schrik	Rijksambtenaar II

Met een dergelijk personeelsbestand is het nagenoeg onmogelijk geworden om de vele mutaties in deze jaren te vermelden. Enkele belangrijke wijzigingen willen we de lezer echter niet onthouden. Op 1 augustus 1970 gaat de heer Bram Blik met pensioen. Hij heeft de school dan 27 jaar gediend, als de derde leraar gymnastiek aan de school (na Visser en Heeg) en de laatste jaren als onderdirecteur en conrector. De heer Bodewitz volgt Blik op als conrector, de heer Theo van der Laar komt in dat jaar in dienst van de school als leraar gymnastiek.

Tussen 1971 en 1973 is er een vloed van nieuwe leraren. We lezen in de programmaboekjes van die jaren de volgende nieuwe namen:

1971: Th. Van der Laar, J. Leegstra, W.J. Kamerbeek, K.Y. Wijnia

1972: H. H. de Boer, R. M. J. Huver, H. Kamstra, mej. A. M. Nieuwenhuys, H.J. Oolders, mevr. J. v/d Oudenalder – Gepkens, D. Stubbe, J. P. Posthumus, J.C. Tuinbeek, J.L. Wijshake, B. J. Steutel, P.P.F.G. Tilmans, P.Fokkema, H. Vernes, G.J.F. Weerkamp, mevr. E.C. v/d Velde –Saltet

1973: Tj. Bosklopper, G. de Goede, E. Kemkers, W.R. de Boer, J. Groeneweg

In 1971 vertrekken Van Empel, Eijkelboom en Van Deursen. Deelstra en Läken vertrekken in 1972. In 1973 vertrekt tuinman ("Rijksambtenaar II") Wolters, A. Schrik volgt hem op.

Op 12 oktober 1971 overlijdt zeer onverwacht leraar Duits Jan Warntjes. Warntjes heeft dan 42 jaar in het onderwijs gewerkt.

Hij wordt, overeenkomstig zijn wens, in alle stilte gecremeerd.

Twee leraren uit het lerarenkorps verdienen, wat ons betreft, wat extra aandacht. Veel leerlingen zullen zich ongetwijfeld mijnheer Henk Lagerwey (Nederlands) herinneren. Op school maakt Lagerwey furore als de progressieve leraar die ontspannen zijn lessen invult en daarbij vooral niet schroomt aandacht te besteden aan de moderne literatuur en de maatschappelijke problemen van die tijd. In de provincie maakt Lagerwey samen met zijn vrouw naam als cabaretier. Jacques d'Ancona is bijvoorbeeld in zijn recensies in het Nieuwsblad van het Noorden lovend over het optreden van 'onze' leraar Nederlands. Hij treedt op voor de RONO (de voorloper van Radio Noord), maar ook voor de landelijke radio. Lagerwey stelt zijn creatieve gave ook regelmatig in dienst van de school. Onder meer tijdens de reünie van 1971 treedt hij op en maakt hij veel indruk op de oud-leerlingen. Een oud-leerling schrijft in 'De Oude Weg' van december 1971:

Personeel "de Korenschoof" 1978-79. Boven van Links naar rechts: Mevr Meintje Schimmel, mevr. Ada Snoek, dhr. Johan Wolbers, dhr. Ben Gustin, dhr. Henk Tieben. Onder van links naar rechts: Mevr. Antje Hemmes, Mevr. Heidie ..., mevr. Marion Veeger, Mevr. Lotte Kooistra, dhr. Djurre Leenstra. Vooraan mevr. Carla Meertens.

"Het slot van deze geslaagde dag speelde zich weer af in het Boschhuis waar het cabaret Lagerwey met plm. 30 medewerkers een onvergetelijk cabaretprogramma ten tonele voerde. Met bijzonder originele teksten bracht dit gezelschap de school, de leraren, de onderwijspolitiek van de regering enz. in gesproken woord en lied naar voren, hetgeen met een ovationeel applaus van de stampvolle zaal beloond werd."

Voor de liefhebbers: in 2005 is een cd uitgekomen van een aantal van zijn mooiste liedjes.

Lagerwey is als leraar twee keer in dienst geweest van de school. De eerste periode is van 1963 tot 1975. De tweede is van 1980 tot 1990.

Zoals gezegd, is Lagerwey één van de twee schrijvers van het herdenkingsboek van 1971. De andere schrijver is Barend Bodewitz. Bodewitz komt in 1961 in dienst van de school. Hij maakt naam als een betrokken en begripvolle leraar die het gedrag van zijn leerlingen goed weet te relativeren met een flinke dosis humor. In 1970 wordt hij conrector. Kennelijk bevalt het leidinggeven hem goed, want in 1975 wordt hij rector van de Christelijke Scholengemeenschap 'Oostergo' in Dok-

Perron 15 in de hoogtij-
dagen rond 1978 in het
oude stationsgebouw.

kum. Dit, tot verdriet van velen (die Bodewitz uiteraard deze promotie ook gunnen). Het vertrek van Bodewitz wordt als volgt vermeld in 'De Oude Weg' van juni 1975:

“De heer Bodewitz, leraar, conrector, gedenkboekschrijver en stukjesmaker voor de Oude Weg, gaat Ter Apel verlaten. Hij vertrekt naar Dokkum, waar hij tot rector benoemd is. Proficiat, mijnheer Bodewitz, veel succes en, niet te vergeten, dank voor wat u deed.”

Conrector Smid beschrijft in december het vervolg:

“Het cursusjaar 1975-1976 zette voor een grote groep leraren gezellig in, want er werd begonnen met een middagtochtje naar Dokkum per autobus. Daar werd namelijk onze oud-collega als rector geïnstalleerd. Na de plechtigheid hebben we de riante woning op ‘gepaste’ wijze ingewijd.”

Een van de schoolkranten uit de 70-er jaren: de Oeledreutel

Bareld Bodewitz is nog steeds rector van de CSG 'Oostergo' als hij in april 1992 na een kort ziekbed overlijdt. Hij is dan pas 59 jaar.

De groei van de leerlingenpopulatie geeft veel problemen met betrekking tot de ruimte. De school groeit uit haar jasje en er wordt besloten een aantal houten noodlokalen achter de school neer te zetten.

De tweede helft van de jaren zeventig wordt gekenmerkt door een relatieve rust. De Mammoetwet is ingebed in de school. De meeste

leraren hebben hun plek ook gevonden op de school. Er zijn in elk geval weinig wisselingen onder het personeel.

Wel 'rommelt' het wat op landelijk niveau. De kamer zwengelt in 1978 een discussie aan over de decentralisatie van de Rijksscholen. Naar de mening van vooral de PVDA (oud -minister Van Kemenade) kunnen veel Rijksscholen overgedragen worden aan gemeenten. Na verloop van tijd zakt de discussie weer weg.

Pas wanneer we naar 1985 toegaan, komen er weer wat grote bewegingen op school. Om de ontwikkelingen te begrijpen, maken we eerst een uitstapje naar de huishoudschool, of eigenlijk school voor h.n.o., 'De Korenschoof' aan de Nederveen Cappelstraat. Het blijkt dat de Veenkoloniale Boerenbond, het bestuur van 'De Korenschoof' in Veendam, op zoek is naar een fusiepartner voor de LHNO school. Al in het jaarverslag van 1980 van 'de Korenschoof' lezen we over gesprekken die gevoerd worden over een eventuele samenwerking tussen scholen.

Om welke scholen het gaat, wordt duidelijk in het volgende jaarverslag als blijkt dat 'De Korenschoof' in gesprek is met huishoudschool 'De Klapsterschool' en de LTS in Musselkanaal. In 1982 wordt er zelfs gesproken over een fusie. Er wordt een stuurgroep en een tweetal werkgroepen opgezet ('rechtspositie' en 'onderwijs'). Op 15 juli 1982 wordt er zelfs

DE ENIG ECHTE NEDERLANDSE HIT-PARADE

VERONICA TOP 40

Erkend door de N.V.G.D. de Nederlandse Vereniging van Grammofoonhandelaren en samengesteld uit gegevens van Aantel en Inlasture

deze week	voorgaande week	aanrijf weken	deze week	voorgaande week	aanrijf weken
1	1	10	21	1	1
2	3	4	22	2	9
3	5	9	15	5	8
4	2	6	23	4	1
5	6	12	24	3	1
6	7	3	25	2	1
7	4	9	26	1	3
8	21	2	27	2	1
9	9	13	28	3	1
10	10	8	29	5	5
11	8	5	30	6	6
12	12	5	31	5	5
13	19	3	32	2	1
14	24	2	33	1	6
15	20	2	34	3	3
16	11	10	35	1	1
17	14	22	36	2	2
18	35	2	37	2	2
19	13	5	38	2	2
20	16	7	39	2	2

7e JAARGANG NR. 47 20 NOVEMBER 1971 PUBLIKATIE ALLEEN MET TOESTEMMING RADIO VERONICA

Veronica Top 40

een bijeenkomst georganiseerd op de LTS om het personeel van de drie scholen te informeren over de voortgang van de fusiebesprekingen. Mevrouw Kooistra, de directrice van de Korenschoof, meldt echter in haar verslag: "Helaas moeten we constateren dat alle besprekingen ten spijt de fusie nog niet in het verschiet ligt". Ook in 1983 zijn er talrijke vergaderingen. Weer constateert mevrouw Kooistra dat er van een fusie nog steeds geen sprake kan zijn.

Dan lezen we ineens in het jaarverslag van 1984 dat er op 13 juni van dat jaar een "eerste gesprek met de heer Ir. Havinga, R.S.G. , omtrent fusie" plaatsvindt. Mevrouw Kooistra sluit haar verslag af met de volgende woorden:

"Tenslotte zij vermeld dat de eerste oriënterende besprekingen met het Min. Van O. en W. en de directeur van de R.S.G. te Ter Apel, de heer Ir. H. Havinga, zijn gevoerd over een eventuele fusie per 1 augustus 1986. Mogelijk geven deze initiatieven hoop voor de toekomst."

CD omslag/hoesje
Henk Lagerweij

In het jaarverslag van 1985 is de fusie een feit geworden. Weer mevrouw Kooistra in haar jaarverslag: "I.v.m. het feit dat het kalenderjaar in het teken stond van een fusie met de R.S.G./A.V.O. is het zeer druk geweest met vergaderingen dienaangaande. We menen te mogen stellen dat de fusie per 1-8-'86 met de R.S.G. zal doorgaan, al zal de handtekening van de staatssecretaris mevrouw Ginjaar- Maas nog wel even uitblijven.

Velerlei 'hobbels' moeten nog worden genomen, maar we hopen dat er per augustus 1986 een goed instituut zal ontstaan dat recht doet aan de belangen en wensen van alle leerlingen en docenten."

Het is Havinga's laatste grote klus als rector. De R.S.G. Ter Apel zal de enige Rijksschool in het land zijn dat een L.H.N.O.-afdeling onder haar hoede heeft. De voordelen van een fusie laten zich niet moeilijk raden. Een wat grotere school heeft meer armslag. Het samengaan onder één dak betekent ook dat de regiofunctie van de RSG als school voor alle kinderen versterkt wordt.

Het personeel van beide scholen wordt samengevoegd. Besloten wordt dat mevrouw Kooistra toegevoegd wordt aan de directie en conrector (en 'plaatsvervangende rector') van de nieuwe afdeling wordt. Verder komen, naast mevrouw Kooistra, de volgende leraren over van 'De Korenschoof':

- Mevrouw A. Hemmes
- Dhr. G. Hoiting
- Mevrouw. J. de Lange
- Mevrouw. G.A.M. Vuurboom – Mencke
- Mevrouw D.M.C. Bokhoven – van Oosten
- De heer H. Tieben
- De heer M. Westerink

De heer J. B. Wolbers (conciërge) en mevrouw M. Schimmel – Heidema (administratie) komen het team van onderwijsondersteunend personeel versterken.

Al vóór de zomervakantie, op 1 juli 1986, leren beide groepen elkaar beter kennen als het personeel van de Korenschoof uitgenodigd wordt door de personeelsvereniging van de R.S.G. voor een sterretje en een gezellige avond.

Gedurende het schooljaar 1986-1987 geeft Havinga samen met Kooistra, Schipper, Smid en Bokel leiding aan de school. Mevrouw Kooistra is dat jaar nog werkzaam om erop toe te zien, dat ook de laatste plooiën van de fusiebesprekingen glad gestreken worden. Ze neemt in 1987 afscheid van de school. Conrector Smid neemt formeel haar taak over als hoofd van de L.H.N.O.-afdeling. Het is in de praktijk echter mevrouw Antje Hemmes die de klus op de werkvloer uitvoert. Mevrouw Charlotte Kooistra overlijdt in 1999 na een lang ziekbed.

In juli 1989 neemt de heer Bokel, het boegbeeld van de onderbouw, afscheid van de school. De schoolleiding gaat dan kort als een driemanschap verder. Een paar maanden later neemt de heer Smid afscheid. De heer Smid, die zoveel heeft bijgedragen aan de school, maar vooral op veel leerlingen een onuitwisbare indruk heeft achterlaten als de zeer aanwezige 'kapitein' van het B-gebouw, neemt afscheid op 1 oktober 1989. Zowel Bokel als Smid wordt een afscheidsreceptie aangeboden in de hal van de school.

In Den Haag is inmiddels de discussie over de decentralisatie van Rijksscholen weer opgepakt. Deetman, dan staatssecretaris van onderwijs, meldt in 1982 al dat hij voorstander is van de overdracht van Rijksscholen aan gemeenten waar dat mogelijk is. Over een overdracht van alle Rijksscholen wordt dan nog niet gesproken.

Als Deetman minister wordt, wordt de hele kwestie verder uitgediept. De overheid moet bezuinigen en een overdracht van de Rijksscholen zou daarbij goed van pas komen. In september 1986 maakt de minister bekend dat de scholen vanaf 1 augustus 1988 zullen worden overgedragen aan de gemeentebesturen. De operatie mag maximaal 7 jaar duren. Op 1 augustus 1995 moet dus elke Rijksschool zijn overgedragen. In dezelfde maand vindt er een bijeenkomst plaats van de bewindslieden en de rectoren. De rectoren verweren zich fel tegen het voornemen. Al gauw blijkt echter dat er weinig draagvlak is voor hun protesten. Niet in de Kamer, niet onder leraren, ouders of leerlingen, niet onder maatschappelijke bewegin-

gen. In juli 1990 wordt het wetsvoorstel door de Tweede Kamer aangenomen, in april 1991 volgt de Eerste Kamer. De Rijksscholen gaan het proces echter al vanaf 1988 in.

Een onderdeel van de afspraken die gemaakt worden rond de overdracht is dat een begeleidingscommissie onder leiding van procescoördinator Oskamp (en later Borgman) de overdracht van de scholen afzonderlijk organiseren.

Ook de Rijksscholengemeenschap Ter Apel ontkomt uiteraard niet aan de nieuwe wet. De heer Oskamp meldt zich al snel in de gemeente Vlagtwedde om de gesprekken over de overdracht op te starten. Rector Havinga zal geen deel meer van uitmaken van de gesprekken. Nadat hij eerst nog betrokken is bij de reünieactiviteiten van 1986 (het 75-jarig bestaan), vertrekt hij per 1 augustus 1988. Dat gaat uiteraard niet zonder de loftuitingen die hij verdient. Het personeel neemt afscheid van hem met een spetterend cabaret in de gymzaal, waarbij de rector wordt geschetst als een machinist, die met zijn oliespuit de trein soepel zijn weg laat vervolgen. Onder Havinga is de R.S.G. Ter Apel uitgegroeid naar een stabiele school die tegen flinke stoten kan. Hij wordt in 1988 benoemd tot Officier in de Orde van Oranje-Nassau. Ere wie ere toekomt!

PERRON 15

Eind jaren 60 zocht de Ter Apeler jeugd een eigen onderdak en vond in het oude stationsgebouw een ideale, centraal gelegen plek voor een eigen honk. Eigen financiële middelen om een basis te leggen ontbraken echter. Totdat op initiatief van onder andere Rob Wiedijk, Willem Goeman, Henk Ananias en anderen een klein optreden van de Rocking Tigers werd georganiseerd in een leegstaande fabriekshal van Blijdenstein op het industrieterrein. Dat optreden werd een groot financieel succes waarmee de basis was gelegd voor de oprichting van een eigen jongerencentrum. 'Perron 15' was gevestigd in het voormalige spoorwegstation aan de Havenstraat. Vele bekende Nederlandse bands traden er op waarvan een legendarisch concert van Herman Brood halverwege de 70-er jaren eindigde met diens arrestatie (wegens belastingontduiking).

Eindexamenkandidaten 1984 tijdens een feest achter het buffet van de kantine. De schrootjeswand was helemaal van die tijd.

Optreden van de (school-) band PRUT op een eindexamenfeest in perron 15. Freek Lagerweij op toetsen, Herman Gerdes op gitaar, Marc de Graaff op drums en Ronald Wortelboer op bas. Arnoud Mulder (niet op deze foto) speelde saxofoon en hobo .

Tijdens een van de vele stunts, hier in 1984 op de latere begraafplaats aan de Poortweg waar de leerlingen kampeerden en leraren werden onderworpen aan survival oefeningen.

Melkboer Bos, 'dealer' in snoepgoed aan de Bentlagestraat

HERINNERING JAN GROEN

“Bij mijn aantreden als leraar geschiedenis aan de RSG in 1975 trof ik een tamelijk traditionele middelbare school aan. Het accent lag vooral op kennisoverdracht en discipline. Daarnaast was er bij de meeste personeelsleden zeer zeker sprake van een stuk persoonlijke aandacht voor de individuele leerling.

Het grootste deel van de leerlingen was afkomstig uit de Veenkoloniën en Westerwolde. Vanwege het feit dat ik zelf opgegroeid was op het platteland voelde ik meteen een grote mate van affiniteit met hen.

Een bijzondere groep vormden de 'internaters'. Deze jongens, en later ook enkele meisjes, van het Gemeentelijk Internaat zorgden voor een geheel eigen dynamiek binnen de school. Ze zagen er anders uit, ze praatten anders en deden aan andere sporten. Op deze manier zorgden ze voor een extra dimensie!

De meeste collega's waren correct gekleed in colbert met stropdas, en als het om de dames ging, meestal in een geruite deux-pièces. Brillen met ernstige monturen ondersteunden nog deze houding van eerbiedwaardigheid en gestrengheid..

Ook was er een kleine doch snel groeiende groep jonge leerkrachten die in gedrag, taal en kleding scherp afstaken tegen de al langer zittende collega's.

Naast deze tegenstelling bestond er nog één die niet direct zichtbaar, maar wel merkbaar was: na de invoering van de Mammoetwet waren de U.L.O. en de R.H.B.S. gefuseerd tot één Rijksscholengemeenschap. Niet alle medewerkers konden met deze fusie leven, en dat leidde regelmatig tot spanningen.

Wat heel nadrukkelijk gesteld moet worden is dat bij bijna alle medewerkers van de school de wil aanwezig was om veranderingen c.q. verbeteringen tot stand te brengen. Naar mijn gevoel heerste er een gematigd progressieve stemming op de RSG.

Als midtwintiger stapte ik deze school binnen. De sfeer was mij niet onbekend omdat ik die gewend was van mijn eigen middelbare schooltijd in een provincie-stadje in Overijssel. Maar toch was de wereld in de zestiger en zeventiger jaren drastisch veranderd. Om met Nietzsche te spreken: er vond een 'Umwertung

Dhr. Jan Groen, o.a. docent geschiedenis, aquarel door Rob van Eek

aller Werte' plaats. Niets stond meer vast, overal kwam een vraagteken bij te staan. En zelf maakte ik in mijn studietijd volledig deel uit van die veranderende wereld. Inspraak, medezeggenschap, democratisering, feminisme, homostrijd, onderwijsvernieuwing, dat waren de termen van mijn wereld!

Als jonge docent heb je -constateer ik achteraf- enkele jaren nodig om een plaats te veroveren binnen de school, zowel bij de collega's als bij de leerlingen. Op mijn eigen manier was ik al of niet bewust bezig met mijn eigen visie op het onderwijs. Een visie waarin de leerling altijd centraal staat. Mijn onderwijscredo bestond en bestaat - misschien heel traditioneel- in de eerste plaats uit directe kennisoverdracht. Het begeleiden van de leerling naar kennis met behulp van de moderne technologie verwerp ik niet, maar ik ben wel van mening, dat deze vorm van kennis verwerven door velen overschat wordt.

Het is echter een 'must' om de op school verworven kennis, met name op het gebied van de maatschappijvakken, op aanschouwende wijze te verbreden. En daarvoor moet je de maatschappij in, of je haalt die maatschappij de school binnen! Een school heeft immers de taak de leerling zo goed mogelijk voor te bereiden op de samenleving. Het stemt mij tevreden dat de RSG deze taak altijd zeer serieus nam en neemt. Voor mij was het destijds dan ook een 'onderwijsfeest', toen de directie mee ging in mijn plannen om voor de vakken geschiedenis en maatschappijleer een directe 'touch' met de maatschappij tot stand te brengen. Oud-verzetsstrijders, ex-gedetineerden en politiemensen verschenen in mijn lessen. Een stuk persoonlijke strijd voerde ik door 'mijn' homoverhaal te vertellen. In de klassen kon je dan een speld horen vallen .....

Met veel vreugde en overgave kon ik historische uitstapjes organiseren, bijvoorbeeld naar het Oorlogs- en Verzetsmuseum in Overloon, en bezoeken aan en discussies met Tweede Kamerleden. Meerdaagse reizen met historische thema's werden mogelijk: 'Jeanne d'Arc achterna' en deelname aan de Euroscotlandagen in Straatsburg of Brussel. Hier werden de leerlingen echt opgestuwd in de vaart der volken!

Meer dan één derde van de tijd dat de RSG bestaat ben ik aan deze prachtige school verbonden. Het waren en zijn bewogen, spannende en enerverende, maar vooral vruchtbare jaren, waarin duizenden leerlingen de basis legden voor een succesvolle plaats in de samenleving.

Jan Groen, Puerto de la Cruz, 22 februari 2011

BIETENCAMPAGNE

Ja, inderdaad, ik was op de RSG enige tijd te herkennen aan een groene legerjas met de kop van Jimi Hendrix achterop. Als verweer kan ik alleen maar zeggen dat zulks halverwege de jaren zeventig in de mode was bij obstinate jongeren.

Bij de RSG denk ik vooral aan het prachtige, robuuste gebouw met zijn bijzondere ornamenten, misschien wel het mooiste voorbeeld van de Amsterdamse School buiten de hoofdstad. Prachtig gelegen ook, niet ver van het bos waar we in de pauzes en tussenuren zo vaak hebben rondgehangen. Kortom, de ideale plek om onderwijs te genieten. Ik heb er veel geleerd, kreeg zelfs extra lessen Latijn, filosofie en kunstgeschiedenis!

Maar waar ik het meest aan terugdenk is de dagelijkse fietstocht, van Stadskanaal naar Ter Apel: achttien kilometer heen en achttien kilometer terug. Een opwindende route langs het kanaal...met wel drie bochten erin.

Toegegeven, lang niet altijd deed ik dat op eigen kracht. Zo genoten we tijdens de bietencampagne gratis openbaar vervoer. We hielden ons vast aan de laadbak van zwaar beladen bietenwagens, die op weg waren naar de Avebe. Eenmaal op snelheid vlogen we met een kilometertje of 60 per uur langs

het Ter Apelkanaal, hetgeen de reisduur aanmerkelijk bekortte.

Dat móest een keertje fout gaan.

Zoals altijd hadden mijn schoolvriendje en ik onze positie ingenomen aan de zijkant van de bietenwagen. Ik voor, hij achter. Met hoge snelheid sjeesden we langs het water, toen de chauffeur zich ineens met gebalde vuist kenbaar maakte in de achteruitkijkspiegel. Helaas voor hem: loslaten was geen optie meer. Of ik het had opgestoken van onze onvolprezen natuurkundeleraar Gijs de Goede weet ik niet meer, maar bij zo'n snelheid staan fietsen aan ongekende krachten bloot.

De situatie werd er niet gunstiger op toen de chauffeur, in een poging ons af te schudden, vol het gaspedaal indrukte. Binnen korte tijd scheurden we met honderd kilometer per uur langs het kanaal.

Bietencampagne

De fiets trilde als een bezetene, terwijl de banden over het asfalt stuiterden. Met de grootste moeite hield ik met mijn rechterhand het stuur vast en met mijn linker- de laadbak. Ineens hoor ik achter mij een doodschijs gevolgd door een hels geratel. De vrachtwagen reed nu zo beestachtig hard, dat ik niet achterom durfde te kijken. Dat zou funest zijn geweest. Mijn maatje zou toch niet...

Tot het volgende stoplicht bleef ik me vastklampen aan de wagen. Nadat deze tot stilstand was gekomen, ben ik met bonkend hart teruggefietst. Gelukkig, mijn klasgenoot leefde nog. Hij zat met een nat pak in de berm, besmeurd met modder. Z'n fiets lag verkreukeld om een boom heen gevouwen. Beteuterd vertelde hij dat hij de vrachtwagen had losgelaten en vervolgens als een raket was gelanceerd.

Om een lang verhaal kort te maken: mijn schoolcarrière in Ter Apel was in meerdere opzichten een leerzame periode. De plattelandsschool met internaters uit de rest van het land had een bijzonder sfeertje, waarop ik mij thuis voelde als een vis in het water...

En die jas met Jimi Hendrix achterop bleek aan het eind van het liedje ook nog wat voordelen te hebben, voor de directie althans. We hadden de gewoonte om tussen de lessen in het hoofdgebouw en het bijlokaal shagjes te roken. Zo'n sigaret ging maar half op, dus stopte je de uitgedoofde, overgebleven helft in je jaszak, zodat je deze later weer kon opsteken. Toen de conciërge op zekere dag rook zag opstijgen uit de garderobe, wist hij meteen wie hij uit de klas moest hengelen.

Mannus van der Laan

HET BEGIN VAN DE KORENSCHOOF

"Wij Juliana, bij de Gratie Gods, Koningen der Nederlanden, Prinses van Oranje Nassau, enz., enz."

Dit was de aanhef van een brief van de Koningen, eigenlijk van de minister of een andere functionaris. De brief kwam terecht op het bureau van de Veenkoloniale Boerenbond in Veendam.

Hoe zo in Veendam? Dat kwam omdat de Boerenbond in deze plaats het landbouwhuishoudonderwijs in een deel van Groningen onder zijn hoede had. Daarbij

hoorde ook de voorloper van 'De Korenschoof' in Ter Apel. De landbouwhuishoudschool in Ter Apel heeft niet lang de naam 'De Korenschoof' gehad. In het begin wordt er gewoon geschreven over de LHNO-school, de school voor het Lagere Huishoud- en Nijverheidsonderwijs. Dat begin is niet eenvoudig aan te wijzen. Dat heeft te maken met de afwijkende constructie van het landbouwonderwijs. Dit type onderwijs valt nog altijd onder het gezag van het ministerie van landbouw (en nu ook economie en innovatie). Als dus gezocht moet worden naar archiefmateriaal over de

Gebouw van "de Korenschoof", de Heemker Akkerstraat is aan de westzijde nog niet aangelegd

Ter Apelse school kom je terecht bij de Veenkoloniale Boerenbond in Veendam. Verrassend. De jaren vijftig worden wel eens als een suffige tijd weggezet, maar op het gebied van onderwijs gebeurde er veel. Ook in Ter Apel. Daarover gaat onderstaand verhaal.

In 1952 begon de school in de oude Christelijke U.L.O. aan de Stationsstraat als huishoudschool. Eigenlijk werden al veel eerder cursussen gegeven in koken, naaien en andere huishoudelijke taken. Er was in Ter Apel een voor de hand liggende plaats om met een nieuwe school te beginnen: het klooster. Daar was in de 19e eeuw de eerste lagere school, de H.B.S. was er gestart en daarna dus ook het huishoudonderwijs, in 1923. Een eigen gebouw heeft de school pas gekregen in 1958.

Een brief van 27 juli 1954 verhaalt van de aankoop van een houten barak met twee lokalen voor de landbouwhuishoudschool. Daarvoor was een flink bedrag nodig: fl. 22.000,-, naar tegenwoordige waarde € 67.200,-. Een half jaar later stuurt de gemeente een brief naar de inspectrice Nijverheids-onderwijs, mejuffrouw J.P. Schieven. In de enveloppe zitten ook bouwtekeningen voor een gebouwtje met twee lokalen, elk ruim zeven bij negen meter. Er is ook nog wat extra ruimte nodig voor de administratie, toiletten en berging. Allemaal heel sober. Toch zijn de totale, begrote, bouwkosten dan al opgelopen tot fl. 35.000,-. Dat is inclusief fietsenberging, beplanting en verlichting. De plannen vorderen langzaam maar zeker, want op 29 augustus 1956 komt er een officiële brief op het bureau van de Veenkoloniale Boerenbond van het ministerie over de oprichting en de subsidiëring van de school in Ter Apel en intussen ook voor Sellingeren. De aanhef is:

“Wij Juliana, bij de Gratie Gods, Koningen der Nederlanden, Prinses van Oranje Nassau, enz., enz.”

De brief heeft een lange inleiding en dan staat er : “Overwegende dat de behoefte aan de genoemde school (dus de LHNO school) voldoende is gebleken om de verhoging van de Rijksuitgaven verbonden aan de subsidiëring te rechtvaardigen, gelet op art 25 2e lid van de Nijverheids-onderwijswet ...

hebben goedgevonden en verstaan de oprichting en instandhouding van een landbouwhuishoudschool te Ter Apel onder beheer van bovengenoemde vereniging de Veenkoloniale Boerenbond te Veendam. De subsidie gaat in per 1 januari 1956. De brief is ondertekend door een ambtenaar namens minister Van Oven en de Koningin.

En zo is de huishoudschool dan begonnen in haar eigen gebouw.

De school zit al bijna een jaar in het gebouw als de huur nog definitief moet worden geregeld. (fl. 1200.- per lokaal per jaar.) De vraag naar dit onderwijs is groot, er komt per 1 september 1957 al een derde lokaal bij. De regeling van de huur komt mij wat vreemd voor: immers de financiering is al geregeld als subsidie.

Tot zover over het begin van een school die nu ook deel uitmaakt de RSG. Het is dan nog een school waarvan we geen namen van docenten en leerlingen kennen. Maar tussen 1962 en 1968 gebeurden er in Ter Apel bijzondere dingen. De Veenkoloniale Boerenbond ondersteunt initiatieven van directrices van de LHNO-scholen om leerlingen en de scholen te stimuleren. De scholen ontwikkelen een uitwisselingsprogramma. In die tijd was de communicatie nog niet zo simpel. Er bestond immers geen e-mail, geen twitter, alleen telefoon en brieven.

Dus werd er veel geschreven en gebeld tussen de scholen die meededen in Ter Apel. Wie waren de deelnemers aan deze Tienkamp zoals die in de krant

Onderwijsactiviteiten in "de Korenschoof"

'Het Vrije Volk' werd genoemd? Het waren driehonderd leerlingen van de scholen in Slochteren, Vlagtwedde, Veendam, Musselkanaal, Nieuwe Pekela en Ter Apel. We mogen de docenten die zich inzetten voor de organisatie niet vergeten. Uit brieven blijkt dat ze eigenlijk een heel schooljaar bezig waren met de voorbereidingen. Dat zal tenslotte een te zware belasting zijn want in 1966 wordt het laatste feest, want een feest was het wel voor de leerlingen, gehouden.

Wat wordt er gedaan op de bijzondere dag in april 1962? Welnu, om te beginnen is er een titel of een motto. In een plakboek staat, dat er een Ontwikkeling, Kunst en Energie- toernooi zal komen, afgekort O.K.E toernooi. Daar worden in de Tienkamp (wat doet denken aan de oeroude televisie-uitzendingen 'Spel zonder Grenzen' uit diezelfde jaren zestig) wedstrijden gehouden in tekenen, handwerken, tuinbouw, bloemschikken, toneel, declamatie en nog meer.

Het initiatief kwam eigenlijk van een docent van de school in Ter Apel, Bé Osinga. Hij zei: "Het goed besteden van de vrije tijd is een probleem. Voor de toekomst geldt dat in nog sterkere mate omdat de hoeveelheid vrije tijd niet minder zal worden." Osinga was een man met profetische gaven.

De gedachte was dat de zelfwerkzaamheid van de meisjes bevorderd moest worden. De Tweede Fase in het onderwijs vóórdat hij was uitgevonden. De driehonderd leerlingen die meededen aan OKE-spelen, logeerden in tweetallen bij gastgezinnen. Er moeten dus tientallen families in Ter Apel en naaste omgeving bij betrokken zijn geweest.

Het Nieuwsblad van het Noorden noemt het feest op 18 april 1962 een groot succes. In de uitslagen die compleet werden genoemd, zien we dat de prijzen mooi verdeeld werden over alle scholen. De eindwinnares werd de school uit Veendam. De dag werd afgerond met een feestavond in het Boschhuis. De zaal was overvol. De prijswinnaressen van de zang, muziek, toneel en declamatie traden op en 'werden met veel applaus beloond'. De werkstukken op het gebied van bloemschikken en andere creativiteit werden in een bijzaal tentoongesteld.

'Op de stoep van het Boschhuis vierde Veendam uitbundig feest. Het was een dag om nog lang over na te praten en om niet gauw te vergeten.'

Osinga werd nog speciaal geroemd door de voorzitter van de VBB, Takens. "Hij was de promotor van deze dag waarop zeer goede prestaties werden verricht."

Er was zelfs een speciaal lied geschreven voor de OKE-dag. We geven hier het eerste couplet:

Hallo, hallo, zingt allen mee
Het was vandaag voor ons OKE
Zes scholen van de VBB
Deden er allemaal aan mee
In koken, naaien, zang, muziek
Of bloemenschikken, gymnastiek
Wij willen 't wel verklappen hoor,
Wij zetten ons beste beentje voor.

Twee jaar later kwam het vervolg in Veendam. Omdat de school aldaar gewonnen had. Toen was Slochteren aan de beurt voor de organisatie. Dat was de laatste keer. Ter Apel won daar weliswaar, maar de krachten van de docenten waren uitgeput. Tot een vervolg is het in 1968 dus niet meer gekomen, ondanks alle successen.

In krantenknipsels hebben we een paar namen gevonden uit Ter Apel van winnaressen van de eerste OKE-dag:

Grietje Wiegers, Gé Drok, Rammie van Veen. De docenten/juryleden worden jammer genoeg niet vermeld. De naam van de directrice die de verantwoordelijkheid voor de hele dag had staat gelukkig wél in de krant. Zij heette mevrouw H.A. Reitsma-Kool.

Een nieuw gebouw voor de school.

De landbouwhuishoudschool was een succes op de Zuidpunt van Westerwolde. Het was dus noodzakelijk om een groter gebouw neer te zetten. De drie lokalen van 1957 waren niet voldoende meer. Dat nieuwe gebouw is er gekomen en heet intussen 'De Hoeksteen'.

Het werd neergezet op de hoek van Nederveen Cappelstraat en de St. Luciastraat. De Veenkoloniale Boerenbond investeerde opnieuw een fors bedrag. De aanneemsom was fl. 235.000,- Daar kwamen nog diverse posten bij. Bijvoorbeeld de cv voor fl. 26.000,- maar ook een fietsenberging voor fl. 1000,- Waarom er ook een kippenhok moest worden gebouwd is mij uit de archieven niet duidelijk geworden.....

Welke vaklokalen had de school? Er was een grote keuken, maar liefst 84m². Daar hoorde een provisiekamer bij. Er waren verder een strijk- en waslokaal, twee naailokalen, een paskamer, een theorielokaal en natuurlijk een kantoor voor de directrice en voor de administratie.

Een school zonder leer- en hulpmiddelen is maar een lege ruimte.

Het Rijks Inkoopbureau hield de uitgaven daarvoor stevig in de hand. Overal waren regels voor. Maar er waren verschillende bedrijven die een offerte mochten maken. Een paar voorbeelden maken duidelijk hoe strak er werd begroot en uitgegeven.

Voor de handenarbeid maakte de Fa. Bergman uit Ter Apel een aanbieding waarop o.a. stonden: 24 houtsnijmesjes à fl. 2,45 en 6 schuurkurken à fl. 0,50. De Fa. Timmerman, ook uit Ter Apel maakte lijsten waarop onder veel meer stonden: 24 groentemmers (plastic) à fl. 5,35, een wonderpan à fl. 11,25 en een kniepertjesijzer à fl. 12,75. Voor de tuin kond een kruiwagen worden geleverd à fl. 57,50 en 3 voetkrabbers à fl. 5,50. Timmerman kon ook nog voor fl. 98,- breinaalden leveren, één gulden per stuk.

Geubels, in Groningen, had een begroting voor servies en bestek. Het eindbedrag was, op de cent nauwkeurig, fl. 1795,71. Daarin waren opgenomen een flensjespan à fl. 8,90 en een citroenpers, glas, van fl. 0,35. Een naaimachine was prijzig in die jaren, maar liefst fl. 285,- De school had er zes nodig

Het zilveren jubileum van De Korenschoof.

Het Nieuwsblad van 1 maart 1977 heeft een klein verslag van het zilveren feest van 'De Korenschoof'. Uiteraard zijn er toespraken, in hotel De Posthoorn. De belangrijkste is die van mevrouw C. Kooistra die veel waardering uitspreekt voor mevrouw M. Visser-Timmerman en voor de heer H. Seggers 'die zich erg hebben ingespannen voor de totstandkoming van de school! De burgemeester van Vlagtwedde, H. Flik, loopt al vooruit op latere ontwikkelingen. Hij pleit ervoor om aan de RSG een afdeling voor lager economisch en administratief onderwijs (leao) te verbinden. De feestelijke hoofdmoot van het programma is de tentoonstelling van werk van de leerlingen van de school.

Voortdurend wordt in het onderwijs gestreefd naar schaalvergroting. De landbouwhuishoudscholen in Ter Apel en omgeving proberen daarin zelf het initiatief te houden. In 1982 worden er fusiebesprekingen gehouden tussen de directies van de scholen in Musselkanaal, Ter Apel, en de Tweede Exloërmond; de LTS in Musselkanaal sluit zich er bij aan. De besprekingen lopen tamelijk moeizaam. De directies verstaan elkaar redelijk tot goed. Ze hebben commissies ingesteld die overeenkomsten en verschillen inventariseren op het gebied van het onderwijs en een commissie die belast is met de aspecten van lesbevoegdheden en rechtsposities. Deze laatste commissie geeft een afwijzend

advies over een fusie. Er blijkt sterke weerstand te zijn onder het personeel. Het resultaat is dat een fusie wordt afgekeurd. Een brief van 14 maart 1983 besluit de Veenkoloniale Boerenbond als bestuur van de school dat er geen fusie komt.

Een merkwaardige brief.

Ik weet niet of de burgemeester in 1977 al plannen in die richting had. Maar op 17 december 1985 wordt er een merkwaardige brief geschreven door de VBB in Veendam naar het ministerie van O en W. Hij gaat over de vervanging van een oude oliegestookte CV-ketel. En plotseling wordt in een paar tussenzinnen het einde van 'De Korenschoof' aangekondigd. De bond schrijft: "Onze school voor HNO 'De Korenschoof' is voornemens op 1 augustus 1986 met de Rijkscholengemeenschap te fuseren. Inmiddels is bekend geworden dat de fusie definitief doorgaat. Het advies van de Rijksgebouwendienst is om een gasgestookte CV te plaatsen."

Dat is dus het einde van de LHNO-school 'De Korenschoof'. De fusie van de school met de RSG is soepel verlopen, aldus Henk Tieben. Hij is nog altijd verbonden aan de RSG als teamleider van de 1e en 2e klassen VMBO, terwijl hij begon als docent Nederlands aan 'De Korenschoof' in 1977, nog maar 21 jaar oud. Hij spreekt van een geleidelijk opgaan van de school in de veel grotere RSG. De leerlingen kregen hun meeste lessen gewoon, zoals ze gewend waren, in hun eigen gebouw. De docenten vergaderden afwisselend in het ene en het andere gebouw. Het beleid rond de overgang werd geformuleerd door de directrice van 'De Korenschoof', Charlotte Kooistra. Tieben noemt de fusie 'de kroon op haar werk'. Hij vindt het begrijpelijk dat ze trots was op haar functie als conrector.

Tieben herinnert zich reizen, die waren bedacht en georganiseerd door een collega L.O., Dick Stubbe. Deze collega ging een paar keer met een bus vol kinderen en een paar docenten naar de ijsbaan in Assen. Schaatsen en naar de disco. Stubbe vond dat zo iets goed was voor de verbredering van de leerlingen van beide scholen die nu een geheel waren geworden.

Mevrouw Charlotte Kooistra, die voor het eerst in 1967 wordt genoemd als directrice van 'De Korenschoof', treedt in augustus 1986 toe tot de schoolleiding van de RSG. Van haar brieven aan de inspectie en het ministerie van Onderwijs en Wetenschappen is af te lezen dat ze zich met hart en ziel heeft ingezet voor haar school, haar leerlingen en haar docenten.

Paul de Vries

DR. HENK HAVINGA: EEN DORTRET

Ir. H. Havinga, juni 2011

Tegen het einde van een lang gesprek met de oud-rector Ir. Henk Havinga en zijn echtgenote, vraag ik of de inspanning niet te groot is geweest. Zij zijn immers al ruim 80 jaar oud. Ik kon gerust zijn, vonden ze, "het was een mooie middag en we hebben veel herinneringen opgehaald aan Ter Apel en aan de school. Er kwamen weer zoveel aardige mensen voorbij."

Havinga heeft in Ter Apel eigenlijk twee scholen geleid: de R.H.B.S. van maart 1963 tot 1968 en daarna de Rijksscholengemeenschap. In december 1964 krijgt de directeur van zijn docenten de instemming om een scholengemeenschap voor te bereiden. Die medewerking is essentieel voor het slagen van de fusie met de U.L.O..

In een ander hoofdstuk van dit boek wordt verteld hoe de nieuwe directeur met dwingende, doch zachte hand veranderingen tot stand brengt in de eerste jaren van zijn carrière. In de eerste vergadering van het schooljaar 1963-1964 maakt hij direct een waslijstje van verbeteringen die hij nodig vindt.

In het gesprek dat we nu voeren komen we daar kort op terug. "U zei nogal streng dat de docenten hun postvak eens moesten uitmesten." Hij moet daar wel om glimlachen. Hij prijst Bliëk die een grote steun is geweest bij zijn start en later ook. "Hij heeft mij wegwijs gemaakt in de school. Ik was tenslotte jong (33 jaar) en onervaren. We deden veel nieuwe dingen samen. Ik geef een voorbeeldje: Na het bekend worden van de examenuitslagen gingen we met ons beiden langs alle ouders om hen te feliciteren. Het maakte niet hoe ver het was, we kwamen tot voorbij Vlagtwedde, we gingen naar Nieuw Buinen, Roswinkel en de Monden. De ouders waren erg verrast en blij dat we kwamen en het was erg leuk om te doen. Toen de school later zoveel groter werd, kon het helaas niet meer." Een ouder omschreef zijn verstandhouding met Bram Bliëk eens als: "Bliëk was de directeur en ik was de boven-directeur."

In de eerste tien jaren onder zijn leiding waren er twee grote veranderingen in het onderwijs in Ter

Apel. In de eerste plaats een fusie, formeel in 1968, tussen de U.L.O. en de H.B.S. om tot een grotere en beter levensvatbare organisatie te komen en in de tweede plaats de komst van de Mammoetwet van Cals (in 1963 als wet aangenomen en in 1968 effectief), waarmee de vorm waarin de lessen werden gegeven sterk veranderde.

Wat is bij al die veranderingen noodzakelijk? Vooral een sterk lerarenteam en daarna ook goede leiding. Als ik vraag hoe hij zijn rol ziet, een delegerende of een sturende, zegt Havinga dat hij het dichtst bij de delegerende positie stond.

Veel vergaderen en reizen en het bewerken van zielen was er nodig bij de fusie tussen de H.B.S. en de U.L.O. in de zestiger jaren. Het was niet zo eenvoudig. "Ik heb in die tijd veel gereisd naar vele vergaderingen in het land over de toekomst van de scholen. Onze kleine H.B.S. moest beslist groeien, vond ik. Het VWO moest behouden blijven en we wilden ook de Havo vasthouden. Burgemeester Loopstra was het daarmee eens en we hadden de volle steun van de inspecteur voor het Voortgezet Onderwijs, Huizinga. De laatste kwam, op mijn verzoek, vaak in onze vergaderingen. Ik besprak het met de docentenvergadering, die zelf heel positief over de fusie was. Natuurlijk was er ook overleg met de U.L.O., hoewel daar een andere inspecteur was. Die beide dachten er ook hetzelfde over. Ik ging voor de fusiebesprekingen vaak naar 'Den Haag', naar het ministerie, om de veranderingen te bepleiten." De oud-rector: "Op de U.L.O. bestond de mening: 'Ze kijken op ons neer.' Dat was niet zo. Maar het gevoel bestond, ook bij de leerlingen. En op de H.B.S. was niet iedereen even blij met de veranderingen, maar dat heb je altijd."

Op de vraag of leeftijd nog verschil maakte in acceptatie zegt Havinga resoluut dat er geen relatie was tussen leeftijd en betrokkenheid. "Er waren veel docenten, jong en oud, die het heel goed oppakten; als ik namen noem vergeet ik natuurlijk een groot aantal. Om de gewenning aan de nieuwe toestand te verbeteren, heb ik zelf scheikunde gegeven in Mavo-4. Dat werkte ook voor de leerlingen goed. De bouw van een talenpracticum in het U.L.O.-gebouw heeft er voor gezorgd dat de docenten op een natuurlijke wijze les gaven in beide gebouwen. Over de drukte van het heen en weer gaan tussen de gebouwen, zei Bliëk met een grap dat een hoge brug over de Stationsstraat een mooie oplossing zou zijn."

Er komt nog een fusie aan de orde: de RSG gaat in 1986 een fusie aan met 'De Korenschoof', de school voor Lager Huishoud Onderwijs. De brug voor deze fusie werd door mevrouw Vuurboom geslagen. Zij had een dubbelfunctie. Ze gaf scheikunde bij ons en biologie op 'De Korenschoof'. Iedereen zag de fusie wel aankomen en daarom ging het ook heel goed. We hebben de gymzaal verbouwd tot een grote keuken. Deze keuken werd officieel in 1989 gebruik genomen toen rector Havinga al met pensioen was.

De oud-rector gebruikt de mogelijkheid zijn conrectoren nog eens te prijzen. De school had heel goede docenten en conrectoren. Hij noemt Schipper voor de Havo- en VWO-bovenbouw en voor de roosters, Smid voor de Mavo, Mevrouw Kooistra voor het LHNO en Bokel die de onderbouw voor zijn rekening nam.

"Hoe wist u dat het goed ging?" "Dat was een zaak van goed kijken, ervaring en vertrouwen. Het personeel, ook het administratieve, werkte hard en was heel flexibel in hun werktijd. De eerste en de laatste week van de grote vakantie moest iedereen op school zijn en dan kon ik daarna gemakkelijk wat soepel zijn om de 'verloren' vrije dagen aan te vullen." Havinga maakt nu zijn eigen voetnoot: "Ik mag Egges niet vergeten, het hoofd van de administratie, ik heb veel aan hem gehad."

De groei van het aantal leerlingen waarnaar zo werd gestreefd, had een lokalenprobleem tot gevolg.

Achter de school, op de sportvelden, moesten noodlokalen worden gebouwd. Dat werden algemene lokalen, dus geen vaklokalen. Het reizen naar het ministerie ging daarom steeds door. Want ook voor de noodlokalen moest stevig gepleit worden. Er zijn als compensatie voor het verlies van de oude velden, nieuwe bijgekomen. Die gingen wij vervolgens huren van de gemeente.

Hoewel er geen leerlingenvereniging was - Havinga kan zich niet herinneren wanneer PEOS ter ziele ging - kwam de cultuur in de brede zin uitstekend aan bod. Hij heeft veel waardering voor Henk en Zwanette Lagerwey die de leerlingen enorm stimuleerden om actief te zijn in toneel en cabaret.

In 1988 namen de rector en zijn echtgenote afscheid van de school en niet lang daarna van Ter Apel. Mevrouw Havinga: "Het afscheid was overweldigend. Er waren zoveel mensen, oud-leerlingen, docenten, ouders. Er kwam zelfs een oud-leerling speciaal voor uit Zwitserland."

We praten nog over de grote scholen die er nu zijn. Een paar duizend leerlingen zijn niet ongewoon. Havinga wil daarover nog graag een opvatting kwijt: "De leerlingen moeten zichzelf terug kunnen vinden in de school, dus de eenheden moeten niet te groot zijn."

Paul de Vries

Filmstills uit de film 'Zomaar een schooldag 1971' (als bijlage bij dit boek).

